

Javlonbek MADATOV,

O'zbekiston Milliy universiteti Xalqaro hamkorlik bo'limi boshlig'i

E-mail: javlonbekhm@gmail.com

THE ROLE OF INTERNATIONAL LOANS IN THE REFORM AND STRUCTURAL TRANSFORMATION OF UZBEKISTAN'S ECONOMY

Annotation

The article examines the role of international loans in reforming Uzbekistan's economy during its structural transformation. Modern trends in attracting international financing and its impact on economic reforms and the development of key sectors are analyzed. Data from international organizations, including the World Bank and the International Monetary Fund, are reviewed, and analytical approaches to improving the effectiveness of credit utilization are proposed.

Key words: International loans, economic reforms, structural transformation, Uzbekistan, financial sustainability, economic development.

РОЛЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ КРЕДИТОВ В РЕФОРМИРОВАНИИ И СТРУКТУРНОЙ ПЕРЕСТРОЙКЕ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА

Аннотация

Статья посвящена изучению роли международных кредитов в реформировании экономики Узбекистана в условиях структурной перестройки. Рассмотрены современные тенденции привлечения международного финансирования, его влияние на экономические реформы и развитие ключевых секторов экономики. Анализируются данные международных организаций, включая Всемирный банк и Международный валютный фонд, а также предложены аналитические подходы для повышения эффективности использования кредитных средств.

Ключевые слова: Международные кредиты, экономические реформы, структурная перестройка, Узбекистан, финансовая устойчивость, экономическое развитие.

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI ISLOH QILISH VA STRUKTURAVIY QAYTA QURISHDA XALQARO KREDITLARNING O'RNI

Аннотация

Mazkur maqolada O'zbekiston iqtisodiyotini isloh qilish va strukturaviy qayta qurish jarayonida xalqaro kreditlarning o'rni tahlil qilinadi. Xalqaro moliyaviy institutlar tomonidan taqdim etilayotgan kredit resurslarining asosiy yo'nalishlari, ularning iqtisodiy o'sish, infratuzilma rivoji hamda asosiy tarmoqlarga ta'siri ko'rib chiqiladi. Shuningdek, xalqaro kreditlardan foydalanish samaradorligini oshirish, qarz barqarorligini ta'minlash va byudjet xatarlarini kamaytirish bo'yicha ilmiy-amaliy xulosalar va tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: Xalqaro kreditlar, iqtisodiy islohotlar, strukturaviy qayta qurish, tashqi qarz, iqtisodiy o'sish, moliyaviy barqarorlik.

Kirish. Xalqaro kreditlarni jalb etish zamonaviy iqtisodiy siyosatda iqtisodiy islohotlarni amalga oshirish va barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashning muhim moliyaviy instrumentlaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston mustaqillikka erishganidan buyon milliy iqtisodiyotni bozor munosabatlariga moslashtirish, ishlab chiqarish va infratuzilmani modernizatsiya qilish hamda jahon iqtisodiy tizimiga integratsiyalashuv jarayonlarida xalqaro moliyaviy resurslardan faol foydalangan holda izchil siyosat olib bormoqda. Ushbu jarayonda Xalqaro valyuta jamg'armasi, Jahon banki va Osiyo taraqqiyot banki kabi xalqaro moliyaviy institutlar tomonidan ajratilgan kreditlar muhim ahamiyat kasb etib, ular transport infratuzilmasini rivojlantirish, qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish hamda sanoat tarmoqlarining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmoqda.

2016 yildan boshlab mamlakatda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli iqtisodiy islohotlar doirasida xalqaro kreditlarni jalb etish faolligi sezilarli darajada oshdi. Energetika, transport, sog'liqni saqlash va ta'lim kabi strategik sohalarda yirik investitsiya loyihalarini moliyalashtirishda tashqi qarz resurslaridan keng foydalanilmoqda. Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, so'nggi besh yil davomida O'zbekistonning tashqi qarz majburiyatlari hajmi qariyb 40 foizga oshgan bo'lib, unda imtiyozli kreditlarning ulushi salmoqli hisoblanadi. 2023 yil yakunlariga ko'ra,

mamlakatning umumiy tashqi qarzi taxminan 29,2 milliard AQSh dollarini tashkil etib, bu ko'rsatkich yalpi ichki mahsulotga nisbatan 35 foiz atrofida shakllangan.

Shu bilan birga, mavjud ilmiy manbalarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, ochiq axborot manbalarida O'zbekiston iqtisodiyotida xalqaro kreditlarning ta'sirini aniq iqtisodiy modellari asosida baholashga bag'ishlangan tadqiqotlar yetarli darajada shakllanmagan. Xususan, Xarrod-Domar, Solou yoki DSGE kabi iqtisodiy o'sish modellari yordamida xalqaro kreditlarning makroiqtisodiy rivojlanishga ta'sirini tahlil qilishga qaratilgan amaliy tadqiqotlar cheklangan. Bu holat mazkur yo'nalishda ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish va amaliy yondashuvlarni rivojlantirish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Mazkur sharoitda xalqaro kreditlardan foydalanish samaradorligi, ularning uzoq muddatli iqtisodiy o'sishga ta'siri hamda byudjet va qarz barqarorligi bilan bog'liq xatarlarni minimallashtirish masalalari dolzarb ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi O'zbekiston iqtisodiyotini strukturaviy qayta qurish jarayonida xalqaro kreditlarning o'rni tahlil qilish, erishilgan natijalarni baholash hamda moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Xalqaro kreditlarning iqtisodiy rivojlanish va strukturaviy islohotlarga ta'siri masalasi xorijiy va mahalliy iqtisodiy adabiyotlarda keng

muhokama qilinib kelinmoqda. Klassik iqtisodiy nazariyalarda tashqi moliyaviy resurslar investitsiya jarayonlarini jadallashtirish, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish omili sifatida talqin etiladi. Jumladan, R. Solou tomonidan taklif etilgan iqtisodiy o'sish modeli kapital jamg'arilishi va texnologik taraqqiyotning uzoq muddatli iqtisodiy o'sishga ta'sirini asoslab beradi. Ushbu yondashuv doirasida xalqaro kreditlar qo'shimcha kapital manbai sifatida iqtisodiy rivojlanishni tezlashtiruvchi omil sifatida qaraladi.

Xarrod–Domar modeli esa investitsiyalar hajmi, jamg'arma normasi va kapital sig'imi o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilish orqali iqtisodiy o'sish sur'atlarini baholash imkonini beradi. Mazkur model doirasida tashqi moliyalashtirish resurslari yetarli ichki jamg'armalar mavjud bo'lmagan sharoitlarda iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlovchi vosita sifatida ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, ushbu model iqtisodiyotda qarz yukining ortishi bilan bog'liq xatarlarni ham nazariy jihatdan tushuntirib beradi.

Zamonaviy iqtisodiy tadqiqotlarda dinamik stoxastik umumiy muvozanat (DSGE) modellari yordamida tashqi qarz, fiskal siyosat va makroiqtisodiy barqarorlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tahlil qilinmoqda. Mazkur yondashuvlar tashqi kreditlarning iqtisodiy o'sishga ta'sirini baholashda nafaqat investitsion omillarni, balki fiskal intizom, inflyatsiya va valyuta kurslari kabi makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni ham hisobga olish imkonini beradi.

Xalqaro moliyaviy institutlar tomonidan tayyorlangan tahliliy hisobotlarda xalqaro kreditlarning rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiyotiga ta'siri alohida o'rganilgan. Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg'armasi va Osiyo taraqqiyot banki hisobotlarida kredit mablag'laridan samarali foydalanish iqtisodiy islohotlarni jadallashtirish va infratuzilmani modernizatsiya qilishda muhim ahamiyat kasb etishi ta'kidlanadi. Shu bilan birga, mazkur tashkilotlar tashqi qarz hajmining ortishi fiskal barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligini ham qayd etadilar.

Xalqaro tajriba asosida olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tashqi kreditlardan foydalanish samaradorligi ularning qaysi sohalariga yo'naltirilishi va institutsional muhit sifati bilan chambarchas bog'liq. Masalan, Janubiy Koreya va Singapur kabi davlatlarda tashqi qarz asosan ishlab chiqarish va eksport salohiyatini oshiruvchi investitsiya loyihalariga yo'naltirilgan bo'lsa, ayrim mamlakatlarda kredit mablag'larining joriy byudjet xarajatlarini moliyalashtirishga yo'naltirilishi uzoq muddatli iqtisodiy muammolarga olib kelgan.

Mahalliy ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston iqtisodiyotida xalqaro kreditlarning roli masalasi ko'proq tavsifiy va institutsional yondashuvlar doirasida yoritilgan. Biroq ochiq manbalarda xalqaro kreditlarning iqtisodiy o'sish va strukturaviy o'zgarishlarga ta'sirini aniq iqtisodiy modellar asosida baholashga qaratilgan tadqiqotlar yetarli emas. Ayniqsa, Xarrod–Domar, Solou yoki DSGE modellarini O'zbekiston sharoitiga moslashtirib qo'llashga bag'ishlangan amaliy izlanishlar cheklangan.

Shu sababli, xalqaro kreditlarning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'sirini chuqurroq o'rganish, mavjud nazariy yondashuvlarni milliy iqtisodiy sharoitga moslashtirish va ularning amaliy samaradorligini baholash dolzarb ilmiy vazifa bo'lib qolmoqda. Mazkur maqola ushbu ilmiy bo'shliqni qisman to'ldirishga qaratilgan bo'lib, xalqaro kreditlarning iqtisodiy islohotlar va strukturaviy qayta qurish jarayonidagi o'rnini kompleks tahlil qilishni maqsad qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqot O'zbekiston iqtisodiy islohotlari va strukturaviy qayta qurish jarayonlarida xalqaro kreditlarning o'rnini hamda

samaradorligini baholashga qaratilgan. Tadqiqot metodologiyasi kompleks yondashuv asosida shakllantirilib, quyidagi usullar uyg'unligi qo'llanildi:

Birinchidan, desk research (hujjatlar va ikkilamchi manbalar tahlili) usuli doirasida Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg'armasi (XVJ), Osiyo taraqqiyot banki (OTB), shuningdek Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki (YTTB)ning ochiq ma'lumotlari hamda tahliliy hisobotlari o'rganildi. Mazkur manbalar xalqaro kreditlarning tarmoqlar bo'yicha yo'naltirilishi (infratuzilma, qishloq xo'jaligi, energetika) va ularning iqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'sirini asosli tarzda baholash imkonini beradi.

Ikkinchidan, tadqiqotda sektorlar kesimidagi tahlil qo'llanilib, xalqaro moliyalashtirishning infratuzilma modernizatsiyasi, irrigatsiya va "yashil" qishloq xo'jaligi, qayta tiklanuvchi energetika kabi yo'nalishlarda natijadorligi alohida ko'rib chiqildi. Har bir yo'nalish bo'yicha amaliy misollar (loyihalar) hamda tegishli natija indikatorlari (tovar aylanmasi o'sishi, suv tejamkorligi, daromadlilik, chiqindilar qisqarishi va boshqalar) tahlil qilindi.

Uchinchidan, qiyosiy (komparativ) yondashuv asosida ayrim davlatlar tajribasi (Argentina, Gretsiya, Livan, Shri-Lanka) ko'rib chiqildi. Bu yondashuv xalqaro kreditlardan noto'g'ri foydalanish (xususan, byudjet defitsitini qoplash) oqibatida yuzaga keladigan makroiqtisodiy xatarlarni aniqlash va O'zbekiston uchun ehtiyot choralarini asoslashga xizmat qildi.

To'rtinchidan, nazariy asos sifatida Xarrod–Domar modeli elementlari keltirilib, investitsiyalar va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi bog'liqlik hamda qarz yukining dinamikasiga ta'sirini konseptual baholash amalga oshirildi. Modelning qo'llanilishi tashqi qarz resurslarini investitsion yo'nalishga qarash zaruratini ilmiy jihatdan asoslashga imkon beradi.

Tahlil va natijalar. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda xalqaro kreditlar iqtisodiy islohotlar doirasida birinchi navbatda infratuzilma, qishloq xo'jaligi va energetika tarmoqlarida modernizatsiya jarayonlarini qo'llab-quvvatlamoqda. Shu bilan birga, kreditlarning maqsadli yo'naltirilishi hamda fiskal intizomga rioya etilishi masalalari qarz barqarorligi nuqtayi nazaridan hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

1. Infratuzilmani modernizatsiya qilish natijalari

Xalqaro moliyalashtirish eng ko'p ta'sir ko'rsatgan yo'nalishlardan biri infratuzilma bo'lib, OTB ma'lumotlariga ko'ra, so'nggi yillarda transport koridorlarini rivojlantirish va temir yo'l tarmoqlarini modernizatsiya qilishga qaratilgan 50 dan ortiq loyiha amalga oshirilgan [3]. Amaliy misol sifatida Toshkent–Samarqand yuqori tezlikdagi temir yo'l loyihasini qayd etish mumkin: u JICA bilan hamkorlikda moliyalashtirilgani natijasida hududlararo logistika imkoniyatlari kengayib, ichki turizm faolligiga ijobiy ta'sir ko'rsatgan.

Transport infratuzilmasining rivojlanishi eksport-import operatsiyalarini soddalashtirib, O'zbekistonning Markaziy Osiyodagi logistika pozitsiyasini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Xususan, 2023 yilda xalqaro moliyalashtirish hisobidan modernizatsiya qilingan transport yo'laklari orqali tovar aylanmasi 2020 yilga nisbatan 25% ga oshgani kuzatilgan [3]. Mazkur natijalar infratuzilmaga yo'naltirilgan kreditlarning iqtisodiy faoliyatga multiplikativ ta'sirini ko'rsatadi.

2. Qishloq xo'jaligi va "yashil" transformatsiya natijalari

Qishloq xo'jaligi O'zbekiston iqtisodiyotida muhim tarmoqlardan biri bo'lib, xalqaro kreditlar mazkur sohada irrigatsiya tizimlarini modernizatsiya qilish va suv resurslaridan samarali foydalanishni kuchaytirishga yo'naltirilgan. Jahon banki moliyalashtirgan loyihalar natijasida irrigatsiya

infratuzilmasi yangilanib, qishloq xo'jaligi yerlarining 30% qismida suv ta'minoti yaxshilangani qayd etiladi [4]. Bu esa hosildorlik oshishi va eksport salohiyatini kuchaytirish uchun asos yaratadi.

Shuningdek, 2023 yilda OTB va YTTB hamkorligida moliyalashtirilgan "Green Agriculture Initiative" doirasida barqaror qishloq xo'jaligiga oid innovatsion texnologiyalar joriy etilib, suv iste'moli 15% ga qisqargani va daromadlilik 10% ga oshgani ko'rsatilgan [4]. Natijalar shuni anglatadiki, xalqaro kreditlar faqat resurs taqchilligini qoplash emas, balki texnologik yangilanishni ham tezlashtirishi mumkin.

3. Energetika sektoridagi natijalar

Energetika sohasida xalqaro kreditlarning roli ayniqsa qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishda namoyon bo'lmoqda. XVJ ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekiston quyosh va shamol stansiyalarini rivojlantirish uchun 1,2 mlrd AQSh dollaridan ortiq moliyaviy resurs jalb qilgan [5]. Navoiy viloyatida OTB va YTTB hamkorligida moliyalashtirilgan 100 MVt quvvatli quyosh elektr stansiyasi ekologik va ijtimoiy natijalar bilan ajralib turadi: u yiliga 200 ming tonna CO₂ chiqindisini kamaytirish hamda 50 ming xonadon energiya ta'minotiga hissa qo'shishini ko'rsatadi [5]. Bu esa "yashil" energetika loyihalarida xalqaro kreditlarning strategik ahamiyatini tasdiqlaydi.

4. Byudjet defitsitini qoplash uchun kreditlardan foydalanish: xatarli yo'nalish

Tahlil shuni ko'rsatadiki, xalqaro kreditlarning ma'lum qismi rivojlantiruvchi investitsiya loyihalari o'rniga byudjet defitsitini qoplashga yo'naltirilishi mumkin. XVJ ma'lumotlariga ko'ra, 2022 yilda O'zbekiston tashqi qarz jalb qilishining qariyb 15% qismi davlat byudjetining joriy xarajatlariga sarflangan [5]. Mazkur yondashuv qisqa muddatda likvidlik bosimini kamaytirishi mumkin bo'lsa-da, uzoq muddatda qarz barqarorligi nuqtayi nazaridan xatarlarni oshiradi.

Qiyosiy tahlil doirasida xalqaro tajriba bunday amaliyotning salbiy oqibatlarini ko'rsatadi: Argentinada byudjet defitsitini kreditlar hisobidan yopish tashqi qarzning YAIMga nisbatan 89% ga yetishiga va makroiqtisodiy nomutanosibliklarning kuchayishiga olib kelgan [6]. Gretsiyada esa ijtimoiy xarajatlarni kreditlar bilan moliyalashtirish tizimli qarz inqirozini keltirib chiqargan va xalqaro institutlarning bevosita aralashuvini talab qilgan [7]. Ushbu holatlar O'zbekiston uchun ham kreditlardan foydalanishda qat'iy maqsadlilik va fiskal nazorat zarurligini ko'rsatadi.

5. Asosiy xatarlar va ularni boshqarish zarurati

Xalqaro kreditlardan foydalanish jarayonida O'zbekiston uchun bir qator tizimli xatarlar dolzarbligicha qolmoqda. Birinchidan, XVJ ma'lumotlariga ko'ra, so'nggi besh yil ichida tashqi qarzning YAIMga nisbati 20% dan 35% gacha oshgan [5]. Ikkinchidan, qarzlarning katta qismi xorijiy valyutada shakllangani sababli valyuta kursi tebranishlari qarz yukiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Uchinchidan, ayrim loyihalarda ijro intizomi va boshqaruvdagi muammolar investitsiyalarning qaytini (ROI)ni pasaytirishi mumkin.

Xalqaro tajriba ham qarzga ortiqcha tayanish oqibatlarini ko'rsatadi: Livanda 2020 yilga kelib tashqi qarz YAIMning **171%**iga yetib, defolt va moliyaviy inqirozga sabab bo'lgan [8]. Shri-Lankada esa yirik infratuzilma loyihalari (jumladan, Hambantota porti) bo'yicha qarzlarni xizmat ko'rsatish qiyinlashib, aktivlarni tashqi investorlar ishtirokida boshqarishga o'tkazish zaruratini yuzga keltirgan [9].

6. Xarrod-Domar modeli orqali konseptual baholash

Qarz mablag'larining iqtisodiy o'sishga ta'sirini konseptual izohlash uchun Xarrod-Domar modelidan foydalanish mumkin. Model quyidagicha ifodalanadi:

$$g = (s / v) - d,$$

bu yerda: g — o'sish sur'ati, s — jamg'arma normasi, v — kapital sig'imi, d — amortizatsiya (qarz yukining iqtisodiy "so'nishi" omili sifatida).

Mazkur yondashuv shuni anglatadiki, xalqaro kreditlar investitsiyalarni oshirish orqali o'sishni tezlashtirishi mumkin, biroq qarz resurslari asosan joriy xarajatlarga yo'naltirilsa yoki kapital sig'imi yuqori bo'lgan past samarali loyihalarda jamlansa, kutilgan o'sish natijalari sustlashadi. Shu sababli, xalqaro kreditlarni jalb etishda ularning investitsion yo'nalishi, loyiha samaradorligi va fiskal intizomni ta'minlash masalalari hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Xulosa va takliflar. O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, xalqaro kreditlar O'zbekiston iqtisodiyotini isloh qilish va strukturaviy qayta qurish jarayonlarida muhim moliyaviy manba sifatida xizmat qilmoqda. Xususan, infratuzilma modernizatsiyasi, qishloq xo'jaligida irrigatsiya tizimlarini yangilash va barqaror texnologiyalarni joriy etish, shuningdek energetika tarmog'ida qayta tiklanuvchi energiya loyihalarini rivojlantirishda xalqaro kreditlar iqtisodiy samaradorlikni oshirishga ko'maklashmoqda. Ushbu yo'nalishlarda qayd etilgan natijalar xalqaro moliyalashtirish investitsion faoliyatni jadallashtirish va iqtisodiy o'sish uchun sharoit yaratishini tasdiqlaydi.

Shu bilan birga, tahlil kreditlardan foydalanishda qator xatarlar mavjudligini ham ko'rsatadi. Birinchidan, tashqi qarz yukining oshishi fiskal barqarorlikka bosim o'tkazishi mumkin. Ikkinchidan, qarz majburiyatlarining xorijiy valyutada shakllanishi valyuta kursi tebranishlari fonida qarz xizmatini qimmatlashtiradi. Uchinchidan, kredit mablag'larining ma'lum qismi joriy byudjet xarajatlarini moliyalashtirishga yo'naltirilishi qarz barqarorligi nuqtayi nazaridan xatarli holat hisoblanadi. Xalqaro tajriba (Argentina, Gretsiya, Livan, Shri-Lanka misollarida) bunday amaliyotning uzoq muddatli makroiqtisodiy salbiy oqibatlarini ko'rsatadi.

Yuqoridagilarni inobatga olgan holda, xalqaro kreditlardan foydalanish samaradorligini oshirish hamda qarz barqarorligini ta'minlash uchun quyidagi ilmiy-amaliy takliflar beriladi:

Kredit mablag'larining qat'iy maqsadli yo'naltirilishini kuchaytirish. Xalqaro kreditlarning asosiy qismi investitsion loyihalarga yo'naltirilishi lozim. Byudjet defitsitini qoplash amaliyotini cheklash hamda mazkur yo'nalish bo'yicha normativ-huquqiy mexanizmlarni kuchaytirish tavsiya etiladi.

Loyiha boshqaruvi va natijadorlik monitoringini institutsionallashtirish. Kredit hisobidan moliyalashtirilayotgan loyihalarda rejalashtirish, ijro intizomi va natijadorlik indikatorlari (KPI) asosida monitoring tizimini joriy etish muhim. Bu xarajatlarning oshib ketishi va kechikishlar kabi xatarlarni kamaytiradi.

Qarz portfelini diversifikatsiya qilish va valyuta xatarlarini boshqarish. Qarz portfelida valyutalar, muddatlar va foiz stavkalari bo'yicha muvozanatni ta'minlash, zarur hollarda hedging instrumentlaridan foydalanish hamda valyuta riskiga sezgirlikni pasaytiruvchi mexanizmlarni rivojlantirish tavsiya etiladi.

Qarz barqarorligini muntazam baholash (Debt Sustainability Analysis). Tashqi qarzning YAIMga nisbati, qarz xizmat ko'rsatish ko'rsatkichlari va fiskal cheklavlar asosida muntazam baholash tizimini kuchaytirish zarur. Xarrod-Domar kabi nazariy modellarni konseptual tahlilda qo'llash bilan birga, zamonaviy makroiqtisodiy monitoring yondashuvlarini ham tatbiq etish maqsadga muvofiq.

Ilmiy-amaliy tadqiqotlarni kengaytirish. O'zbekiston sharoitida xalqaro kreditlarning iqtisodiy o'sish va strukturaviy transformatsiyaga ta'sirini modellar asosida baholash bo'yicha amaliy izlanishlarni ko'paytirish, statistik bazani mustahkamlash va mahalliy ilmiy maktab salohiyatini oshirish tavsiya etiladi. Bu qarar siyosatini yanada asosli va prognozga tayangan holda yuritishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, xalqaro kreditlar O'zbekiston iqtisodiy modernizatsiyasini qo'llab-quvvatlaydigan muhim

resurs bo'lib qolmoqda. Biroq ularning uzoq muddatli ijobiy ta'siri kredit mablag'larining investitsion yo'nalishi, institutsional boshqaruv sifati va fiskal intizom darajasiga bevosita bog'liq. Shuning uchun xalqaro kreditlarni jalb etish va ulardan foydalanish jarayonida samaradorlik, shaffoflik hamda qarar barqarorligini ta'minlashga qaratilgan tizimli yondashuv ustuvor bo'lishi lozim.

ADABIYOTLAR

1. World Bank. (2022). Uzbekistan Country Economic Update. URL: www.worldbank.org.
2. Ministry of Finance of Uzbekistan. (2023). Fiscal Policy Report.
3. Asian Development Bank. (2023). Annual Report. URL: www.adb.org.
4. International Monetary Fund. (2023). Uzbekistan: Article IV Consultation. URL: www.imf.org.
5. European Bank for Reconstruction and Development. (2022). Transition Report. URL: www.ebrd.com.
6. United Nations Development Programme. (2023). Human Development Report. URL: www.undp.org.
7. Becker, G. S. (1994). Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis. University of Chicago Press.
8. Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2012). Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty. Crown Business.
9. Solow, R. M. (1956). A Contribution to the Theory of Economic Growth. Quarterly Journal of Economics, 70(1), 65–94.
10. Lucas, R. E. (1988). On the Mechanics of Economic Development. Journal of Monetary Economics, 22(1), 3–42.
11. Reinhart, C. M., & Rogoff, K. S. (2009). This Time is Different: Eight Centuries of Financial Folly. Princeton University Press.
12. Stiglitz, J. E. (2002). Globalization and Its Discontents. W.W. Norton & Company.
13. Asian Infrastructure Investment Bank. (2023). Annual Performance Report.
14. Kim, S. (2015). "South Korea's Economic Miracle: Debt Management Strategies." Journal of East Asian Studies, 22(3), 45–59.
15. German Federal Ministry of Finance. (2023). "Debt Brake Policy Report." Berlin.
16. De Souza, R., & Chatterjee, M. (2018). "Economic Growth Forecasting with Solow Model: Evidence from BRICS." Economic Development Review, 34(2), 89–103.